

Peter Johnsson om Stalins mord i Katyń

Den 21 september 2010 gästades Svensk-Polska föreningen i Uppsala av författaren Peter Johnsson, som skulle tala om sin nyutkomna bok om Stalins mord i Katyń.

Sammankomsten ägde åter igen rum i den trevliga lokalen i Pelle Svanslös Hus där en förväntansfull publik samlades för att höra författaren berätta om denna fasansfulla händelse i Polens och Rysslands historia.

Efter det sedvanliga minglet med mat och dryck hälsade ordföranden Peter Eklund alla hjärtligt välkomna, inte minst kvällens föredragshållare. Därefter lämnades ordet över till honom. Peter Johnsson är numera välkänd för sina historiska böcker med anknytning till Polen, som alla mottogs väl av litterära kritiker och en stor läsekrets. Den svenske författaren är också, ovanligt nog, sedan flera år bosatt i Polen och pratar flytande polska!

Det var oerhört intressant att höra Peter Johnsson berätta om tillblivelsen av boken Stalins mord i Katyń – och dess historiska efterspel 1940-2010 (utkommen 2010). Det förhöll sig nämligen så att just när han höll på med sitt senaste verk ägde en viktig händelse rum i Ryssland: man offentliggjorde en mängd av hittills hemligstämplad dokumentation som bl.a. gällde Katyńmordet. Detta väckte givetvis författarens intresse och vilja att grundligt undersöka omständigheterna kring och följderna av massakern på tusentals polska officerare i Katyńskogen 1940, under den tid då Sovjetunionen hade ingått en pakt med Nazi-Tyskland. Detta barbariska brott doldes under många decennier av lögn: när tyska soldater 1943 grävt fram tusentals döda kroppar i Katyńskogen, hävdade Sovjetunionen att det var nazisterna som mördat de polska krigsfångarna efter det tyska angreppet på Sovjetunionen 1941. Som Peter Johnsson påpekade bidrog givetvis också den polske regissören Andrzej Wajdas film "Katyń" till bokens tillblivelse, särskilt då man så sent som 2008 i Sverige på vissa håll gav tyskarna skulden för denna barbariska händelse. Katyń är ju också ett känt begrepp i Polens efterkrigshistoria – denna tragedi är väl förankrad i det polska kollektiva minnet. Men – som författaren betonade – Katyńmordet omfattas även i viss mån av den kollektiva glömskan. Under många decennier försökte man, inte bara från den kommunistiska Polens och Sovjetunionens sida,

mörklägga detta brott in i det längsta, även i Sverige höll man länge den felaktiga informationen beträffande dessa historiska fakta vid liv. Det var knäpptyst i lokalen när Peter Johnsson berättade om och presenterade valda stycken ur de sovjetiska dokumenten angående förberedelserna för och utförandet av mordet på över 20 000 polska krigsfångar våren 1940. Påtagligt tagna tog åhörarna också del av fragment av de bevarade breven och dagböckerna av de avrättade soldaterna som Peter Johnsson läste och kommenterade. I sin bok avlivade Peter Johnsson många myter kring Katyń. Han berättade också under kvällen med stor inlevelse och skärpa om det kalla krigets olika aspekter och tog också upp (inte minst i den efterföljande diskussionen) den stora tragedin som i april 2010 åter drabbade Polen i samband med Katyńmordet, då presidentplanet med dess besättning och alla passagerare, på väg att delta i en högtidlig minnesstund över Katyńoffren, störtade över Smolenskskogen. Vem kunde ana att utgivningen av boken nästan skulle sammanfalla med tidpunkten för denna ofattbara tragiska händelse!

M. Anna Packalén Parkman

Svenska Dagbladet 22 april 2010

”Avslöjandet om vad som verkligen skett med Polens politiska och militära elit kom i samband med Sovjets sammanbrott och att Jeltsin fattade beslutet att öppna dokumenten.

Om alla dessa lögnar, halvsanningar och undanflykter har Peter Johnsson skrivit en utmärkt källkritisk bok som med barmhärtig skärpa avslöjar en av det kalla krigets mest kontroversiella skräckhistorier och slutgiltigt avslöjar sanningen om denna ohyggliga förbrytelse.”

HÅKAN ARVIDSSON litteratur@svd.se

